

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. II. Corollaria notatu digna

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

DISPUTATIO II.

De lege aeterna.

Ad questionem 93. Divi Thomae.

Postquam de lege in communi egimus, restat ut de eius speciebus in particulari differamus, & primò quidem de lege aeterna, cum alia sint tantum illius participationes, ab eaque ut rivuli à fonte deriventur, & dependant. Unde fit

ARTICVLVS I.

An, & quid sit lex aeterna?

§. I.

Duplici conclusione veritas declaratur.

1 Dico primò, lex aeterna ponenda est in Deo. Ita D. Thomas supra quaest. 91. art. 1. ubi sic discurret: Lex nihil aliud est, quam dictamen practicae rationis in Principe, qui gubernat aliquam communitatem perfectam: Sed hoc dictamen invenitur in Deo, respectu communitatis totius universi: Ergo in Deo reperitur lex qua totum universum gubernat. Major constat ex dictis disputatione praecedenti, Minor verò probatur. In Deo est providentia, qua totus mundus regitur, ut Sanctus Doctor ostendit 1. part. quaest. 22. articulo 1. & 2. Ergo tota communitas universi gubernatur ratione divina, & dictamine rationis practicae, existente in Deo, ut in supremo gubernatore. Hanc consequentiam non probat S. Thomas, sed illam supponit. Potest tamen facile probari ex eo quod divina providentia, ut constabit ex infra dicendis, supponit illud dictamen rationis divinae practicae, & ex illo inferitur; sicut conclusio supponit principium ex quo inferitur: Ergo si in Deo est providentia qua cuncta gubernantur, necesse est esse in illo illud dictamen rationis practicae, cum quo habet necessariam connexionem, sicut conclusio cum suo principio. Tunc ultra: Sed illud dictamen rationis practicae in Deo existens, in quo consistit ratio legis, est aeternum, quia divina ratio nihil concipit ex tempore, ut dicitur Proverb. 8. Ergo aliqua lex est aeterna, illa videlicet, qua est ratio gubernationis omnium rerum, in Deo existens.

2 Hanc legem aeternam agnoverunt Gentiles Philosophi, ut testatur Marcus Tullius lib. 2. de legibus, ubi haec scribit: *Hanc video sapientissimorum fuisse sententiam, legem, neque hominum ingenis excogitatam, neque scitum aliquod esse populorum, sed aeternum quiddam quod universum mundum reget, imperandi, prohibendique sapientiam. Ita principem legem illam, & ultimam, mentem dicebant esse: omnia ratione aut cogentis, id est praecipientis, aut verantis Dei, ex qua illa lex, quam di humano generi dederunt, recte est laudata.*

3 Dico secundò, lex aeterna nihil est aliud quam ratio divinae sapientiae existens in Deo ab aeterno, secundum quod est directiva omnium actuum, & motionum omnium creaturarum, in

A ordine ad bonum commune totius universi. Est etiam D. Thomae hic art. 1. ubi sic ratiocinatur: Sicut ratio rerum faciendarum per artem, vocatur ars vel exemplar rerum artificiarum; ita etiam ratio gubernantis actus subditorum, rationem legis obtinet, servatis aliis quae supra diximus esse de legis ratione. Deus autem per suam sapientiam conditor est universarum rerum, ad quas comparatur, sicut artifex ad artificia. Est etiam gubernator omnium actuum & motionum, quae inveniuntur in singulis creaturis. Unde sicut ratio divinae sapientiae, in quantum per eam cuncta sunt creata, rationem habet artis, vel exemplaris, vel ideae: ita ratio divinae sapientiae moventis omnia ad debitum finem, obtinet rationem legis. Et secundum hoc lex aeterna nihil aliud est, quam ratio divinae sapientiae, secundum quod est directiva omnium actuum & motionum.

B Idem colligitur ex Augustino lib. 22. contra Faustum cap. 27. ubi ait quod lex aeterna est ratio divina, vel voluntas Dei, ordinem naturalem conservari jubens, perturbari vetans. Et lib. 1. de libero arbitrio cap. 5. & 6. dicit legem aeternam esse rationem in mente Dei existentem, qua res omnes per congrua media in suos fines ordinantur & diriguntur: Ergo ex mente S. Augustini & D. Thomae, lex aeterna consistit in ratione divinae sapientiae, secundum quod est directiva omnium actuum & motionum omnium creaturarum.

C Ratio etiam id suadet: nam lex aeterna generalissime loquendo consistit in hoc quod sit regula & mensura ab aeterno existens in Deo, qua mediante omnia Deo subiecta mensurentur & regulentur in ordine ad bonum commune ab ipso intentum: Sed ratio divinae sapientiae ab aeterno in Deo existens, quatenus est directiva omnium actuum & motionum omnium creaturarum, est huiusmodi: Ergo in illa formalissime loquendo lex aeterna consistit. Major constat ex dictis art. 1. & 2. disputationis praecedentis, ibidem ostendimus, de ratione legis esse, quod sit regula & mensura actionum & motionum subditorum, in ordine ad bonum commune; ideò enim lex dirigitur ad subditos, ut subditi suas actiones & motiones legi conforment & conformentur, propter bonum commune, quod per se primò respicit lex. Minor verò sic ostenditur: De ratione mensurae & regulae est, quod sit directiva regulati & mensurati per illam: Ergo ratio divinae sapientiae, qua est directiva motionum & actionum omnium creaturarum, regula est & mensura illarum.

§. II.

Corollaria notatu digna.

EX dictis colligitur primò, legem aeternam multipliciter ab idea differre. Idea enim respicit rem ut creabilem, lex verò aeterna ut gubernandam. Lex aeterna connotat & supponit voluntatem seu liberum Dei decretum de condendis creaturis, idea verò praescribens modum rei faciendae, antecedit decretum; unde lex aeterna verificatur solum circa creaturas futuras, Deo in sua aeternitate praesentes; idea verò est etiam de creaturis possibilibus, quae Deo in sua aeternitate praesente non sunt. Idea se habet per modum determinantis agens ad specificationem operis, ex parte objecti, lex verò per modum obligantis ad executionem operis. Demum licet ideae in Deo multiplicentur, tamen lex aeterna unica est, quia idea

idæ dicunt ordinem ad diversas creaturas, secundum proprias & distinctas earum rationes & quidditates; lex verò æterna respicit actiones omnium creaturarum, sub unâ ratione communi, nempe quatenus ordinantur ad bonum commune universi.

7. Colligitur secundò, legem æternam differre in multis à providentiâ: lex enim æterna, per se primò respicit bonum commune universi, providentiâ bonum singulare uniuscujusque creaturæ. Lex æterna dicit in sua ratione vim obligandi, non verò providentiâ. Lex æterna non est Deo imposita, sed creaturis, nec consistit in imperio monastico respiciente actiones Dei, sed in imperio regali subditos respiciente: At providentiâ consistit in imperio monastico, & immediatè respicit actum Dei liberum, qui dicitur usus, & mediatè executionem, ut in Tractatu de voluntate Dei disp. 8. art. 4. declaravimus. Demum providentiâ comparatur ad legem æternam, ut conclusio particularis ad principium universale, ut docet S. Thomas quæst. 5. de verit. art. 6. Sicut enim lex in nobis tradit regulas in generali, v.g. diligendum esse Deum, parentes honorandos, &c. juxta quas regulas prudentiâ hîc & nunc colligit esse operandum. Ita lex æterna in Deo tradit generales regulas gubernationis universi, v.g. lapidem deorsum, ignem sursum inclinari; providentiâ verò juxta illas regulas de motibus creaturarum in particulari disponit, & idèò providentiâ legem æternam habet pro principio.

8. Colligitur tertio cum D. Thoma hîc art. 2. nullum præter Deum posse cognoscere legem æternam, ut est in seipsa, cum illa, ut ostendimus, nihil aliud sit, quàm ratio divinæ sapientiæ, existens in Deo ab æterno; omnes tamen creaturas rationales posse eam cognoscere secundum aliquam ejus irradiationem, seu participationem majorem vel minorem, quatenus omnes veritates aliquatenus cognoscunt, saltem quantum ad principia communia legis naturalis. Sicut aliquis non videns Solem in sua substantia, cognoscit ipsum in sua irradiatione; omnis enim cognitio veritatis est quædam irradiatio, & participatio legis æternæ, quæ est veritas incommutabilis, ut Augustinus dicit in libro de vera Religione cap. 18.

9. Colligitur quartò cum eodem S. Doctore, art. 3. ejusdem quæstionis, universas leges ab æterna derivari. Nam in omnibus moventibus ordinatis, virtus secundi moventis derivatur à primo movente; unde cum lex æterna sit ratio gubernationis in supremo gubernante, necesse est quod omnes rationes gubernationis, quæ sunt in inferioribus gubernantibus, à lege æterna deriventur. Adde quod, sicut Deus, ex eo quod est ens per essentiam, est causa universalis influens esse in omnes effectus; ita ex eo quod est lex per essentiam, est lex universalis influens vim in omnes leges creatas. Porro in quavis lege duo sunt, & rectum judicium, quo aliquid faciendum aut vitandum judicatur, & obligatio legitimam supponens in obligante potestatem: utrumque verò ab æterna lege derivari, testatur Scriptura Proverb. 8. *Per me Reges regnant, & legum conditores justa decernunt.*

10. Ad pleniorè hujus corollarii intelligentiam duo breviter hîc observanda sunt. Primum est, duplicem causalitatem legis æternæ erga leges creatas posse distingui. Alia est in genere causæ

A efficientis, quatenus Deus concurrendo cum natura intellectuali, per lumen rationis, quod est proximum omnis legis creatæ principium, & intellectum Principis applicando ad rectum judicium præceptivum, dicitur causa universalis omnium legum. Altera verò pertinet ad genus causæ exemplaris, quia omnis lex creatæ, vatenus habet vim dirigendi & regulandi actus humanos, quatenus conformatur legi æternæ, ut primo exemplari in regulando.

Advertendum etiam, non omnes leges eodem modo ab æterna promanare; nam divina immediatè ab ea dimanant, cum sit ipsa lex æterna inada quate sumpta, solâ temporali promulgatione à seipsa distincta; naturalis, mediò rationis lumine; humana, mediâ potestate, vel ab ipso Deo immediatè, vel mediante Reipublicæ consensu, Principibus communicata.

B Colligitur quintò cum D. Thoma art. 4. ejusdem quæstionis, quod cum lex æterna sit ratio divinæ gubernationis, quæcunque divinæ gubernationi subduntur, subjiciuntur etiam legi æternæ; quæ verò gubernationi divinæ non subduntur, neque legi æternæ subduntur. Unde nulla operatio increata subjacet legi æternæ, sed est realiter ipsa lex æterna; omnes verò operationes creaturarum sive rationalium sive irrationalium ei subjiciuntur, quia omnes subjacent divinæ gubernationi.

C Advertendum tamen, operationes quibus irrationalis creaturæ ad suos fines diriguntur, subjici legi æternæ; non ut formaliter præcipienti & obliganti, sed ut ordinanti & moventi ad suos fines, per proprias earum operationes, & nativas inclinationes, quæ sunt quasi leges creaturarum irrationalium, quibus intrinsicè pondere in fines propter quos sunt creatæ diriguntur. Ratio est, quia præceptum & obligatio dirigitur solùm ad subjectum capax obedientiæ & obligationis, sunt enim hæc correlativa: Sed creaturæ irrationales non sunt capaces obedientiæ & obligationis, quia hæc cum notitia præcepti supponunt liberam voluntatem exequendi quæ superior jubet: Ergo operationes quibus creaturæ insensibiles & rationis expertes, ad suos fines diriguntur, non subjiciuntur legi æternæ, ut formaliter præcipienti & obliganti, sed ut ordinanti, & moventi, ut docet S. Thomas hîc art. 5. in corp. ubi sic ait: *Sicut homo imprimit denunciando quoddam interius principium actuum homini sibi subjecto, ita etiam Deus imprimit toti naturæ principia propriorum actuum, & idèò per hunc modum Deus dicitur præcipere toti naturæ, secundum illud Psalmi 148. Præceptum posuit & non præteribit; & per hanc etiam rationem omnes motus & actiones totius naturæ, legi æternæ subduntur. Unde alio modo creaturæ irrationales subduntur legi æternæ, in quantum moventur à divina providentiâ, non autem per intellectum divini præcepti, sicut creaturæ rationales.*

E Notandum etiam cum eodem S. Doctore ibidem art. 6. illud esse discrimen inter bonos & malos, quod boni perfectè subsunt legi æternæ, tanquam semper secundum eam agentes; mali autem imperfectè quidem, ex parte actionis, quatenus imperfectam habent cognitionem boni, & inclinationem ad illud; at perfectè ex parte passionis, quatenus scilicet patiuntur, quantum lege divinâ præscriptum est. Quo fit, ut nihil sit in hoc universo, etiam malum culpæ, quod æternam Dei legem subterfugiat.

giat. Nam quod unâ viâ ab illa deflectit, aliâ viâ in eandem relabitur. Dum enim peccator malè agendo ab æterna lege Dei peccata prohibentis se subtrahit, in eandem, justam pœnam taxantem, incidit, ut in Tractatu de voluntate Dei fusiùs declaravimus.

Disp.
3. a. 1
§. 9.

ARTICULUS II.

Utrum lex æterna sit verè & propriè lex?

NEgant Vazquez suprà quæst. 91. art. 1. & Lorca disp. 5. membro 2. pluresque alii Recentiores, existimantes legem æternam non esse legem, nisi improprie & metaphoricè, & per quandam analogiam & similitudinem ad legem verè & propriè dictam. Sententia tamen affirmans, menti S. Doctoris, & principis articulo præcedenti statutis conformior est. Unde

14. Dico breviter; legem æternam esse verè & propriè legem.

Patet ex suprà dictis, nam D. Thomas legem æternam numerat tanquam præcipuam inter leges, & fontem ac exemplar omnium aliarum. Unde suprà quæst. 91. art. 2. ait quod *lex naturalis nihil aliud est quam participatio legis æternæ in rationali creatura*; unde cum lex naturalis habeat verè & propriè rationem legis, à fortiori lex æterna erit verè & propriè lex. Quare Cicero lib. 2. de legibus, illam numerat inter leges, aitque quod est *lex verè, atque princeps*.

15. Ratio etiam suffragatur: Nam lex propriè dicta nihil aliud est, quam quædam ordinatio rationis in bonum commune, ab eo qui curam habet communitatis promulgata: Sed lex æterna est hujusmodi: Ergo verè & propriè legis rationem habet. Major constat ex definitione legis tradita à Divo Thoma suprà quæst. 90. art. 4. Minor etiam, quantum ad primam partem, nempe quod lex æterna sit ordinatio rationis in bonum commune ab eo qui curam habet communitatis, constat ex dictis articulo præcedenti. Quantum verò ad secundam, quod nimirum sit à Deo promulgata, ex objectionum solutione patebit.

16. Objicies ergo primò cum Vazquez: Lex æterna nihil aliud est quam idea rerum in mente divina existentes: Atqui idea non habet verè & propriè rationem legis, sed tantùm metaphoricè: Ergo & lex æterna. Minor constat ex dictis articulo præcedenti. Major verò probatur ex D. Thoma hinc art. 1. asserente legem æternam esse ipsam rationem gubernationis rerum in Deo: Sed ratio gubernationis rerum in Deo est idea, ut docet idem S. Doctor. 1. p. quæst. 15. Ergo lex æterna nihil aliud est, quam idea rerum in mente divina existentes.

17. Respondeo negando Majorem, longè enim diversa est ratio ideæ in Deo, & legis æternæ, quidquid dicat Vazquez, qui nec mentem Divi Thomæ, nec naturam divinarum idearum, neque legis æternæ essentiam & quidditatem penetravit. Nam quamvis idea sit ratio existens in Deo, & similiter lex æterna, diversimodè tamen, ut enim constat ex D. Thoma 1. p. quæst. 15. art. 1. idea est ratio rei faciendæ, sive forma ad cuius similitudinem factus mundus est; lex verò æterna est ratio gubernandi res, quæ jam per ideas præsupponuntur factæ, vel faciendæ; unde in Deo supponitur ratio ideæ ad rationem legis æternæ; licet in creatura supponitur creatio ejus ad gubernationem ipsius in ordine ad ultimum

A finem. Plura alia discrimina inter ideam & legem æternam articulo præcedenti §. 2. coroll. 1. adduximus.

Objicies secundò cum eodem Authore: De ratione veræ legis est promulgatio: Sed nulla lex potest ab æterno promulgari: Ergo nulla est verè lex æterna. Major constat ex dictis disp. præcedenti art. 5. Minor verò probatur ex eo quod nulla ab æterno fuerint creaturæ, quibus aliqua lex promulgari poterit.

Nec valet quod ait D. Thomas suprà quæst. 91. art. 1. ad 2. ex parte Dei promulgationem legis æternæ factam esse suo Verbo ab æterno, & scripturâ libri vitæ, licet ex parte creaturæ audientis aut insipientis, non fuerit facta ab æterno, sed in tempore. Non valet, inquam, Primò quia promulgatio est per se requisita ad rationem legis, unde per se pertinet ad illam: Sed Verbum Divinum, & ejus processio, non pertinent per se ad rationem legis, quia lex æterna est aliquid essenziale in Deo, Verbum autem est aliquid personale: Ergo impertinenter recurritur ad Verbi Divini processionem, ad statutam legis æternæ promulgationem.

Secundò, Liber vitæ nihil aliud est quam æterna Dei scientia, & firma notitia, in qua res metaphoricè dicuntur scriptæ: Sed hæc notitia non potest habere rationem promulgationis: Ergo nec liber vitæ. Minor probatur, quia promulgatio debet fieri iis quibus lex imponitur: ab æterno autem non fuerunt creaturæ quibus lex imponeretur, nec quibus promulgaretur.

Sia autem dicas cum D. Thoma ibidem in resp. ad 1. quod licet creaturæ non fuerint ab æterno in seipsis, & in propria mensura, fuerunt tamen apud Deum præsentés ab æterno in mensura æternitatis, quod sufficit, ut quantum est ex parte Dei fiat eis legis æternæ promulgatio. Contra hanc responsum in stat Vazquez, eamque infringere conatur, tum ex eo quod præsentia illarum futurarum in æternitate, fictitia omnino videtur, & à Thomistis excogitata: Tum etiam, quia tamen si gratis admittatur, non sufficit ut aliqua lex dicatur fuisse creaturis ab æterno promulgata; alioquin (inquit) lex Mosaica, quam dedit Deus in monte Horeb, potuisset dici lex æterna, vel ab æterno promulgata, quia populus ille, tonitrua, & reliqua cum quibus facta est promulgatio illius in tempore, fuerunt etiam præsentia æternitati.

Addit Vazquez, quod promulgatio legis debet esse opus extra Deum, quod non dicitur simpliciter fieri ab æterno, sed tantùm in tempore: Ergo quantumcunque creaturæ sint præsentés Deo in æternitate, hoc non sufficit ut ab æterno dicatur lex aliqua illis promulgata.

Hinc objectioni, quæ præcipua Vazquis & aliorum Recentiorum fundamenta continet, quibus moventur ad negandum legem æternam verè & propriè rationem legis habere: Respondeo primò, promulgationem esse solum conditionem intrinsecam ut lex obliget in actu secundo, non verò ut habeat rationem legis, & sit obligativa in actu primo, ut disp. præcedenti art. 5. ostensum est. Unde argumentum illud Vazquis solum probat legem æternam, defectu promulgationis, non potuisse obligare creaturas ab æterno; non convincit tamen, eam ab æterno non habuisse verè & propriè rationem legis, vimque obligandi creaturas in tempore producendas, subindeque obiectio illa

spou.